

Stichting Beter Zeist

Contactadres:

Boskant 7
3708 BP Zeist
T: 06-53699782
KvK nr.: 30250364
ANBI-instelling per 1-1-2012
NL98 INGB 0005 8035 12
E: beterzeist@gmail.com
W: www.beterzeist.com

Aan: Provinciale Staten van Utrecht

Toegezonden per e-mail aan statengriffie@provincie-utrecht.nl

Zeist, 22 maart 2025

Betreft: Voor de Statencommissie Ruimtelijke ontwikkeling en Wonen - ROW 08/04/26 (op 8 april 2026) reactie van Stichting Beter Zeist op gebiedsperspectief A-Z.

Risicoanalyse bij plannen voor woningbouw en extra arbeidsplaatsen in de Heuvelrugzone

Inleiding

Het 'Gebiedsperspectief A-Z, Ontwerpend Onderzoek Amersfoort tot Zeist' is in wisselwerking tot stand gekomen met het eerder afgeronde 'Gebiedsonderzoek Spoorzone Amersfoort en Heuvelrugzone' (eindrapportage 1 juli 2025) dat op zijn beurt een verdiepende uitwerking is van 'Gezond groeien in Nabijheid – Ontwikkelperspectief 2040 NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort' (2023). Het Gebiedsperspectief richt zich op de ontwikkeling van de Heuvelrugzone. Deze zone ligt tussen Zeist-Noord en Amersfoort met daartussenin Soesterberg.

In deze reactie op het Gebiedsperspectief richten we ons specifiek op de ambities en plannen voor woningbouw en extra arbeidsplaatsen in de Heuvelrugzone in relatie tot de aanwezigheid in dit gebied van Defensie en haar groei- en intensiveringsplannen.

Woningbouw en extra arbeidsplaatsen in de Heuvelrugzone

Net als het Gebiedsonderzoek sluit het Gebiedsperspectief aan bij de 'Woondeal 2022-2030' waarin Rijk en regio voor de Regio Amersfoort, waaronder de Heuvelrugzone, afspraken gemaakt hebben over 27.000 nieuwe woningen die in 2030 gerealiseerd moeten zijn. Daarna is er nog de ambitie voor 13.000 woningen meer. Ook is de ambitie om tussen 2025 en 2040 in de Regio Amersfoort 32.000 extra arbeidsplaatsen te creëren. Binnen de Heuvelrugzone wordt het wonen en werken (op enkele uitzonderingen na) geïntensiveerd binnen de 'rode contouren', in gebieden als de Regiopoort Zeist-Noord en (de kern) Soesterberg. Hier krijgt de stedelijke dynamiek meer ruimte. Door de groei en intensivering van Defensie ontstaat er ook in de Heuvelrugzone extra werkgelegenheid op de Defensieterreinen.

Defensie in de Heuvelrugzone

Het Gebiedsperspectief beschouwt ruimte maken voor groei en intensivering van Defensie, naast bodem en (grond)water, als een van drie prioritaire thema's voor de invulling van het toekomstperspectief voor de Heuvelrugzone. Defensie heeft haar nationale groei- en intensiveringsplannen voor wat betreft het vastgoed beschreven in

het 'Strategisch Vastgoedplan 2022' (SVP) (Kamerbrief, 2 december 2022) en in het 'Nationaal Programma Ruimte voor Defensie' (NPRD, 19 december 2025) waarin het gaat om de behoefte aan fysieke en milieuruimte noodzakelijk voor training, huisvesting en opslag van materieel en voorraden.

Voor de toekomstige Defensieopgave heeft het efficiënt benutten (en herschikken) van bestaande infrastructuur en ruimte de voorkeur boven het zoeken van nieuwe locaties. Voor de al in de Heuvelrugzone aanwezige Defensiefaciliteiten en -activiteiten gaat het onder andere om het concentreren en clusteren van meerdere operationele en (deels) logistieke eenheden, waardoor er onder meer een logistiek cluster ontstaat van waaruit men het hele land bedient. Verder biedt de groei van Defensie niet alleen direct extra werkgelegenheid op de eigen locaties in de Heuvelrugzone maar mogelijk ook indirect via aan Defensie gerelateerde bedrijvigheid. Het Gebiedsonderzoek geeft aan dat er rond de bestaande Defensierterreinen een 'tweede schil' kan ontstaan van aan defensie gerelateerde bedrijvigheid, zoals toeleveranciers, technologische dienstverleners en logistieke functies.

Veranderde internationale betrekkingen en potentiële gevolgen

Over de veranderde internationale betrekkingen schrijft het ministerie van Defensie (NPRD, p.9):

“Vrijheid, veiligheid en welvaart zijn ... niet vanzelfsprekend. Sinds de Russische inval in Oekraïne in 2022 is gebleken hoezeer de veiligheid van Europa onder druk staat. Daarnaast verslechtert de wereldwijde veiligheidssituatie door de gevolgen van hybride dreigingen, institutioneel wantrouwen, toenemende schaarste van grondstoffen, migratie en klimaatverandering. Daarom is ook Nederland dichterbij de betrokkenheid bij een oorlog dan het in lange tijd is geweest. Grootschalige militaire conflicten zijn weer voorstelbaar geworden. Nederland moet voorbereid zijn op deze dreigingen, ook op de korte termijn.”

Hoe zien die dreigingen er uit bij een grootschalige militaire conflict? Oorlogen worden vaak voor een belangrijk deel via de lucht uitgevochten met als eerste landdoelen: 1) militaire objecten- en activiteiten (o.a. kazernes, vliegvelden en legereenheden in het veld) en 2) aan het leger gerelateerde bedrijvigheid (o.a. fabrieken voor wapens of belangrijke onderdelen daarvoor en olieraffinaderijen en -opslag). Zo zit wapenindustrie in Oekraïne niet voor niets op geheime locaties. Ook is er vaak sprake van 'nevenschade' van bijvoorbeeld raketten en drones in nabij militaire doelen gelegen woonwijken (zelfs na uitschakeling in de lucht kunnen de brokstukken nog schade aanrichten): zie recent in Iran, Israël, de Golfstaten en Libanon. **NB** de (toen Duitse) vliegbasis Soesterberg werd in 1944 gebombardeerd: ook in Den Dolder en Bosch en Duin vielen toen bommen en waren er meerdere burgerslachtoffers.

Ontbrekende risicoanalyse

De opschaling van Defensie is een voorbereiding op het voorspelbaar geworden scenario van een grootschalig militair conflict. Hoewel het 'Gebiedsperspectief A-Z' Defensie tot prioritair thema verklaart voor de toekomst van Heuvelrugzone, is er in dit document niets te vinden over de risico's van een eventueel grootschalig militair conflict dat zich ook op het grondgebied van Nederland afspeelt en ook de Defensiefaciliteiten in de Heuvelrugzone een militair doelwit worden. In het bijzonder gaat het om de vraag of we kunnen spreken van een groter risico op nevenschade door een eventueel grotere kans op een militaire conflict dat ook de Heuvelrugzone raakt, in combinatie met eventueel meer nevenschade door de komst van extra woningen en bedrijvigheid in de nabijheid van de groeiende Defensiefaciliteiten in de Heuvelrugzone. Dezelfde vraag kan gesteld worden voor extra woningen en bedrijvigheid in de nabijheid van, mogelijk zelfs

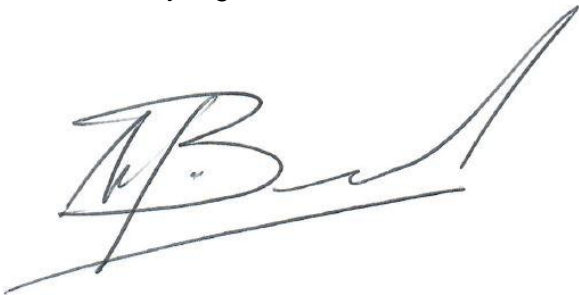
geclusterde, aan Defensie gerelateerde bedrijvigheid voor zover die van direct belang is in een militair conflict, zoals de productie van wapens of belangrijke onderdelen daarvoor. Ook die bedrijvigheid kan een militair doelwit worden, zoals nu in Oekraïne.

Voor elk plan voor extra woningen en bedrijvigheid in de Heuvelrugzone en misschien ook in aangrenzende gebieden zou daarom voor beantwoording van de hiervoor gestelde vragen een risicoanalyse verplicht moeten worden. Afhankelijk van de analyseresultaten kan dan een plan heroverwogen worden met als conclusie wel of niet doorgaan met het plan of doorgaan in aangepaste vorm (bijvoorbeeld met een kleinere bebouwingsdichtheid). Deze analyse houdt bijvoorbeeld rekening met de omvang en dichtheid van de bebouwingsplannen (aantal bewoners of werknemers) en de afstand tot Defensiefaciliteiten of aan Defensie gerelateerde bedrijvigheid en de mate waarin deze als militair doelwit van belang zijn. De risicoanalyse zou onafhankelijk uitgevoerd moeten worden, dus met uitsluiting van invloed door belanghebbenden zoals bij de plannen betrokken beleidsmakers, bestuursorganen, projectontwikkelaars en belangengroepen.

Conclusie

De grootte van een risico wordt bepaald door risicokans maal risico-impact, dat wil zeggen door de kans ofwel de waarschijnlijkheid dat een risico optreedt maal de impact ofwel de schade als dat risico zich voordoet. Bij het 'Gebiedsperspectief A-Z' gaat het om een al dan niet vergroot risico op nevenschade bij elk plan voor extra woningen en bedrijvigheid in de nabijheid van de groeiende Defensiefaciliteiten in de Heuvelrugzone. Nu verwijst niets in het Gebiedsperspectief naar deze risico's en daarmee ook niet naar een analyse hiervan en de rol van de uitkomst van die analyse in het opstellen van en besluiten over deze plannen. Alleen al vanwege de ernst van eventuele nevenschade, waarbij naast materiële schade ook sprake kan zijn van doden en gewonden, is het van belang dat deze omissie rechtgezet wordt.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'W. de Braak', with a long horizontal stroke extending to the right.

Wim de Braak,
voorzitter bestuur Stichting Beter Zeist